

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

a F. J. r. l., egyesületi titkár.

1907. október hó 15.

XX. FÜZET.

XLVI-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre, azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat bektüldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évdíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám.

(Telefon : 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezéhez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio“ teendő.

“Pátria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok” közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokon kötelekben lévő vadászati ügyeket is.

Irói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K., ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K., oly fordításért, mely átdolgozást igényel 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félvékre, s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvételni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (fűzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K., 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K. 60 fill., 50 példánynál 4 K.-val, 100 példánynál 5 K.-val többre kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

- ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.
- AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1908. ÉVI (27.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K., másoknak 3 K. Árát legczélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.
- AZ ÉRDŐÓR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEN ÉS FELELETEKBEN. Irta: Bedő Albert. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.
- AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcsőházi Belházy Emil. Ára tagoknak 6 K., nem tagoknak 10 K.
- ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos és Mágócsi-Dietz Sándor. I. kötet. Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 18 K.
- A TÖLGY ÉS TENYÉSZTÉSE. Irta: Fekete Lajos. Ára tagoknak és könyvereskedőknek 4 K., másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is Selmezbányán.
- ERDEI FACSEMETÉK NEVELÉSE. Irta: Tomcsányi Gusztáv. Ára tagoknak 3 K., nem tagoknak 4 K.; 4 K. 45 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik.

Pusztuló tölgyes (Dömös, Esztergom m.)

1907. OKTÓBER 15.

ERDÉSZETI LAPOK

XLVI. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

20. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kladóhivatal: Budapesten, Lípótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének. ☞

(Telefon: 37-22.)

A gazdasági érdekképviselő erdészeti jelentősége.

Irta: *Kádn Károly.*

A gazdasági érdekképviselő nagyfontosságú kérdése a legutóbb hatalmas hullámokat vert a magyar gazdaságadalomban.

Az O. M. G. E.-ben úgy, mint a vidéki mezőgazdasági egyesületekben folyt tárgyalások, a gazdasági folyóiratok,*) ugymint a napilapok sok oldalról világították meg ezt a jelentős kérdést.

Foglalkozott vele a múlt évben Nagyváradon tartott mezőgazdasági kongresszus is már,**) de kiformált alakban, kifejezesezett nézetekkel csak most jutott a mezőgazdáknek Pécsen megtartott országos ülése elé.

*) Lásd pl. a Köztelek 40., 43., 46., 64., 66., 67. számait: a Gazdasági Lapokat stb.

**) Lásd Erdészeti Lapok 1906. évi XI. szám 857. old. Földes János: Napikérdések. (A gazdasági érdekképviselő és az erdészet.)

Ez a kongresszus már dönteni is volt hivatva e kérdésben.

Az a tizenkét kérdőpont, melyet a földmivelésügyi miniszter a folyó év májusában küldött szét és amelyre választ kér az ország gazdaközönségétől, nagyban elősegítette a kérdés kialakulását. Vele nemcsak az e tárgyú vitát terelte egy bizonyos meghatározott irányba, de széles körben megszólaltatta a magyar gazdatársadalmat is.

Sikerült is a haza majdnem minden vidékéről a tárgy meghatározott kérdéseire nézve bekivánni a gazdaközönség nézetét és a legszélesebb körben érdeklődést kelteni a tárgy iránt.

Az O. M. G. E. ugyanis nemcsak maga foglalkozott a neki megküldött kérdőpontokkal, de válaszát közölte a vidéki mezőgazdasági egyesületekkel is, kérve azok támogató hozzájárulását. A pécsi országos mezőgazdasági kongresszusig 54 vidéki egyesület foglalt állást és nyilatkozott a feltett kérdőpontokra nézve. Tulnyomó többségük az O. M. G. E. álláspontját foglalta el.

A mezőgazdasági érdekek nézőpontjából eléggé megérettnek látszott ez okból a kérdés arra, hogy a pécsi országos gazdagyűlés az alkotandó törvény gerinczét képező miniszteri kérdőpontok fölött és velük az érdekképviselő kérdésének lényegében döntő határozatot hozzon.

Ámde nem egészen így történt a dolog.

Az országos gazdagyűlés az e tárgyú kardinális kérdések nagyobb részét ugyan elfogadta és egyhangulag hozzájárult pl. a kényszertársulás és az önmegadóztatás elvéhez, de nem sikerült megegyezésre jutnia abban a kérdésben, hogy kerületileg vagy megyénként szerveztessenek-e a kamarák. Döntő állásfoglalás tehát ebben a tekintetben

nem történt. Az egyik legfontosabb elvi kérdés tehát nyitva maradt.

Egyébként úgy határozott az országos gazdagyülés, hogy az e kérdésre vonatkozólag összegyűlt, immár nagy anyaghalmazt a földmivelésügyi miniszter elé terjeszti, kérve, hogy a gazdasági érdekképviselőre vonatkozó törvényjavaslatot ennek felhasználásával szerkessze meg és terjessze a képviselőház elé.

A gazdasági érdekképviselő kérdése a mezőgazdasági érdekek nézőpontjából tehát már sok, sőt valószínűleg elégséges megvilágítást nyert. Nem nyert azonban még az erdészeti nézőpontokból!

A m. kir. földmivelésügyi miniszter ugyanis az Országos Erdészeti Egyesületnek is megküldötte a fentemlített kérdőpontokat. Az Országos Erdészeti Egyesület azonban még nem nyilatkozott végérvényesen e kérdésben. Várakozó álláspontja az adott esetben a mezőgazdák Pécselt megtartott kongresszusáig indokolt lehet. Szükséges azonban, hogy most már nyilvánítsa nézetét a feltett kérdőpontokra nézve.

Az Országos Erdészeti Egyesület megnyilatkozása annál kívánatosabb, mert az O. M. G. E. részéről a 2-ik kérdőpontra adott részletesebb válasz *a)* alpontjában foglalt egyhangu állásfoglalás szerint és a pécsi országos mezőgazdasági kongresszus elé terjesztett s ez irányban ott is egyáltalán nem kifogásolt előadói tervezet értelmében a gazdasági kamarák hivatása nemcsak a mező-, *hanem egyúttal az erdőgazdasági érdekek szolgálata is volna*, s így a kamarák nemcsak a mezőgazdaság, *hanem az erdőgazdaság hivatalos érdekképviselői testületei is lennének*.

A gazdáknak és főleg a földbirtokosoknak az a kívánsága, hogy a gazdasági kamarák ne csak a mezőgazdaság,

hanem az erdőgazdaság érdekeit is szolgálják, természetes, jogosult és becsülendő. Amikor mezőfölddel rendelkezők erdővel is bírnak és erdőgazdaságot is üznek és viszont amikor az erdőbirtokosok mezőfölddel is rendelkeznek, csak természetes lehet, ha ezek birtokuk nemcsak egyik művelési ágának, hanem minden gazdasági üzemének kívánnak érdekképviselőt biztosítani. Így állván a helyzet, első-sorban is felmerül a kérdés, vajjon képes-e s ha igen, mivel és mennyire képes ilyen kamarai intézmény a mezőgazdasági célok szolgálata mellett elősegíteni az erdőgazdálkodás érdekeit?

Olyan magyar példával, melyre e kérdésben adandó válaszuknál támaszkodhatnánk, természetszerűleg nem rendelkezünk. A porosz gazdasági kamaráknak az erdőgazdasági érdekek emelésében eddig is bizonyos sikerrel járt tevékenysége után megállapíthatjuk azonban, hogy *az ottani viszonyok között* a gazdasági kamarai intézmény a mezőgazdasági célok szolgálata mellett bizonyos mértékig elősegíti az erdőgazdálkodás érdekeit is, amivel azonban még nem akarjuk határozottan állítani, hogy ez nálunk is így lenne.

Állításunk bizonyítására utalhatunk Schwappach dr.-nak azon tanulmányára, melyet a porosz gazdasági kamaráknak a magántulajdonu erdőbirtok nézőpontjából való jelentőségéről írt*) és amelyet Bund Károly közlése nyomán**) e lapok közönsége is ismer.

Schwappach dr. különben a német birodalmi erdőgazdáknak legutóbb tartott kongresszusán, a magántulajdonu erdőbirtokok gazdasági fellendítésének eszközeiről tartott, rendelkezésemre bocsátott beszédében az adatok egész

*) Zeitschrift für Forst und Jagdwesen 1905. IX. füzet.

**) Erdészeti Lapok 1906. évi IV-ik füzet 342. oldal.

sorozatával megindokolt arra a konkluzióra jut, hogy *a magántulajdonu erdőbirtokok gazdasági sikerének emeléséhez első sorban és legfőképpen az okszerűen szervezett gazdasági kamarák intézménye szolgálhat.*

Következtetéseit ő is a porosz gazdasági kamarák tevékenysége sikeréből vonja le. Pedig az erdőgazdaság nézőpontjából ezeknek sem biztosít ideális szervezetet a reájuk vonatkozó 1894. évi június 30-iki törvény.

Dankelmann dr. az eberswaldei erd. akadémia néhai nagynevű igazgatója, a gazdasági érdekképviseletre vonatkozó e porosz törvény alkotásakor nagy gazdaságpolitikai tudásával szállt sikra annak a czélnak érdekében, hogy *az erdőgazdaság kamarai képviselete törvényileg biztosíttassék és szabályoztassék.*

Az erdőgazdaságnak a porosz törvény tényleg nem biztosít képviseletet a kamarákban. *Az erdőgazdasági érdekek szolgálatának módjára sem tartalmaz határozott előírásokat s ennek megállapítását teljesen a kamarákra bizza.* A törvénynek az adott esetben és még a porosz gazdasági viszonyok nézőpontjából is túlzottan jelezhető liberalizmusa nem lehet az ügy szolgálatának javára.

Törvény szerint ugyanis joguk van a gazdasági kamaráknak ahhoz, hogy magukat tagjaik számának egy tizedéig szakértőkkel egészítsék ki. Joguk van továbbá, hogy kebelükből bizottságokat alakítsanak egy bizonyos kérdés megoldására, vagy bizonyos tartós czél szolgálatára. E bizottságok is jogosítva vannak arra, hogy maguk közé nem tagokat is válasszanak.

Igy aztán a kamarák tetszésétől függ, hogy tagjaik közé erdőgazdasági szakértőket *választanak-e*, avagy külön erdőgazdasági bizottságot alakítanak, amely magát *esetleg* szakértőkkel kiegészíti.

A kamarák tetszésétől függ tehát az, vajjon *kivánják-e és miképpen kívánják szolgálni az erdőgazdaság érdekeit.*

Manapság úgy áll a dolog, hogy: a wiesbadeni és a rajnavidéki (Rheinprovinz) kerületekben kivételesen immár gondoskodott minden kamara valamely formában az erdőgazdasági érdekek szolgálatáról. Ez a gondoskodás azonban nagyon is sokféle. Ugyanis:

1. A keletporoszországi, a sziléziai, a poseni, a brandenburgi, a pomerániai, a szász és a hannoveri kerület gazdasági kamarája külön erdőgazdasági bizottságot, illetve erdőgazdasági osztályt alakított.

2. A westfaliai és kasseli kamarák különös erdőgazdasági osztályok alakítása nélkül erdőgazdasági szakértőket választottak a kebelükbe.

3. A schleswigholsteini kamara a törvényben biztosított jogánál fogva egy erdőgazdasági egyesülettel lépett kapcsolatba.

Abból a célból, hogy az erdőbirtokosoknak erdőgazdasági kérdésekben tanácsokat adhassanak a brandenburgi, a pomerániai, a poseni, a szász és a hannoveri kamara állandó erdőszeti alkalmazott részére állást szervezett. Más kamarák az állam vagy községek, esetleg magánosok erdőgazdasági tisztviselőivel egyeztek meg oly irányban, hogy az erdőbirtokosok kívánatára szakértő tanácscsal fognak szolgálni. Ez utóbbi módnál két forma alakult ki. Nevezetesen: vagy aktív szolgálatban maradtak e tisztviselők és az ilyen szakértői tanácsadást mellékfoglalkozás gyanánt üzik (Szilézia és Westfalia), vagy elhagyták szolgálatukat és tevékenységük csakis kamarai célok szolgálatára terjed szakértői, de nem kamarai tisztviselői alkalmazásban.

A legjobban vált be *a külön erdőszeti osztályok alakítása*, mert csakis olyan kamarai állandó alkalmazottak érhetnek el említésre méltó sikereket, akik egész tevékeny-

ségüket ezen nehéz, de fölötte hálás feladatnak szentelhetik. E sikerek ugyanis legtöbbször az alkalmazottak személyes iniciatívájára vezethetők vissza. Az eddigi tapasztalatok azt igazolták, hogy oly szakértők bevonása, akik az ilyen szolgálatot mellékfoglalkozásként üzik, nem járt a legjobb sikerrel és hogy az ilyen szakértőket az érdekeltek nagyon is ritkán veszik igénybe. Főleg alkalmatlan ez a rendszer arra, hogy az erdőrendezési ügyekben sikeres tevékenységet legyen képes felmutatni.

Az ilyen szakértők bevonása csakis a kamarák külön erdészeti osztályainak kiegészítésére szolgálhat ott, ahol az önálló erdőgazdasági osztály alkalmazottai nem győzik a reájuk váró összes feladatok megoldását.

A porosz gazdasági kamarákról általánosságban szólva, fel kell említenünk, hogy azok a gazdaság gyakorlati szükségletei szerint alakultak ki. Tevékenységük irányzatai szerint bizottságokra oszlanak. A bizottságokat kamarai tagok és beválasztott nem kamarai tagok alkotják. Minden ilyen bizottságnak kezdetben csak egy tisztviselőt bocsátottak rendelkezésére, hogy annak ügyeit végezze, nevezetesen a tárgyalások anyagát beszerezze, a jelentéseket elkészítse és a javaslatokat feldolgozza, jegyzőkönyveket megszerkessze stb. Az ilyen tisztviselők szolgálatilag rendszerint a kamarai elnököknek, vagy a kamarai ügyvezető igazgatónak vannak alárendelve.

Miután azonban a kamarák igénybevétele elég nagy és hova-tovább emelkedő, általánosan arra a tapasztalatra jutottak, hogy az összes munkálatok végzésére egy tisztviselő nem elégséges. Alkalmaztak azután segédeket (assistentek) és irnokokat.

A bizottságok végrehajtó szerveiből így alakultak ki azután az osztályok.

Az erdőgazdasági bizottság végrehajtó szerveit röviden erdőgazdasági osztálynak nevezik. Az erdőgazdasági bizottság és vele az erdőgazdasági osztály tevékenységi terét a kamara kerületébe eső községi, közbirtokossági és magán-erdők képezik. Minden olyan képzelhető kérdés, amely a birtokost érdekelheti és amelyet a birtokos önállóan megoldani nem tud, vagy nem akar, a gazdasági kamara elé jut és az erdőgazdasági osztálynak osztatik ki.

A legfontosabb és legnehezebb kérdések a bizottság tárgyalásainak anyagát képezik, míg a többi kérdést az erdőgazdasági osztály önállóan intézi el.

A felmerülő kérdések legnagyobb része az erdőtenyésztés, az erdővédelem és faértékesítés körébe tartozik. Olyan kérdések, melyeknek erdőgazdasági jellegük mellett még jogi oldaluk is van, a jogvédelmi osztálylyal közösen tárgyalatnak meg. Épp így igénybe veszik a közgazdasági osztályt pl. tarifák és vámok tekintetében, a mezőgazdasági osztályt pl. a vadnak szánt rétek művelése kérdésében, a gyümölcsstermesztési osztályt rovarpusztítás, hernyóenyveszerzés stb. dolgában, a tűzbiztosítási osztályt erdőtüzek esetén stb.

Hogy mily különféle és sokoldalú az erdőgazdasági osztály tevékenysége, az már az eddig leirtakból is következtethető. Mégis hogy a kép teljesebb legyen, lássuk dr. Henze nyomán az egyes porosz kamarák erdészeti osztálya azon jelentésének adatait, melyek a kamarák 7 évi működéséről szóló és most megjelent ismertetőben láttak napvilágot és amelyek a kamarák erdőgazdasági tevékenységét megvilágítják.*)

*) Az alábbi ismertetés dr. Henze, a szász gazdasági kamara erdészeti tanácsadójának „Die Forstabteilungen der preuss. Landwirtschaftskammern“ című az Allg. Forst- und Jagdzeitung 1907. évi aug. havi füzetében megjelent ismertetése nyomán készült.

I. A kamarák erdőgazdasági osztálya részéről a magánerdők birtokosainak nyújtott állandó tanácsadás.

A gazdasági kamarák e tárgyban egybehangzóan reámutatnak arra, hogy a magán erdőbirtokosok hovatovább meggyőződnek arról, miszerint a tervnélküli erdőgazdálkodás manapság már nem lehet időszerű, és hogy a tartamosság feltételével a jövedelem emelkedése csakis üzemterv alapján, tervszerű felügyelet és az erdőgazdasági munkák kellő ellenőrzése mellett lehetséges.

Miután a gazdasági kamarák erdőgazdasági osztályai nagyon is fiatalok (az elsőt 1899 szeptemberében Berlinben létesítették), az osztályoknak az állandó tanácsadás céljából való igénybevétele kimagyarázhatóan gyérebb.

A brandenburgi kamara az 1905/906. évben összesen 31,429 hektár térfogatu 43 erdőbirtokot látott el állandó tanácssal. Ezen erdőbirtokok legnagyobb részének térfogata 500—2000 hektár között váltakozik. Évi illeték fejében befizettek ezek összesen 8850 koronát.

A szász tartományi kamara (Provinz Sachsen) összesen 1050 hektár térfogatu 3 erdőgazdaságot látott el állandó tanácssal.

A hannoveri kamara erdőgazdasági osztálya ez idő szerint összesen 1010 hektár térfogatu két erdőbirtok gazdasági ügyeit intézi.

A poseni kamara területén a kamara állandó tanácsadásának kikérése mellett intézik 17,860 hektár térfogatu tervszerű gazdálkodásra berendezett és 2400 hektár berendezésre váró, összesen tehát 20,260 hektár térfogatu erdőgazdaságát.

A keletporoszországi kerület (Provinz Ostpreussen) gazdasági kamarájának állandó felügyelete alatt van egy városi erdőbirtok, 4 hitbizományi birtok, 5 szabad magán erdőbirtok, összesen 6477 hektár területtel és további 5 magánbirtok nem ismertetett térfogattal.

II. Egyszeri vagy átmeneti tanácsadás.

A magán erdőbirtok e fajta támogatása, szemben az állandó tanácsadással, mind jobban apad, miután ez utóbbi hova-tovább tért hódít.

Ilyen egyszeri helyi tanácsadással a brandenburgi kamara területén az 1901—006. években 176 esetben összesen 94,000 hektár területre vonatkozólag éltek. Az ilyen egyszeri tanácsadások illetéke kerekaszámban 4500 márkára rugott.

A hannoveri kamara erdőgazdasági osztálya 5 esetben nyilvánította nézetét magántulajdonu erdők gazdasági kérdésében, a keletporoszországi 6, a poseni 9, a sziléziai 14 esetben.

III. Különleges erdészeti technikai vélemények és erdőérték-számítások.

A brandenburgi kamara területén 1901-től 1906-ig összesen 8967 hektár területű erdőbirtokra nyilvánítottak ilyen véleményeket. A szász vidéki kamara erdőgazdasági osztálya 474 hektár térfogatu erdőérték számítását végezte. A pomerániai 7 esetben végzett értékszámítást összesen 1453 hektár területre nézve. A poseni kamara csak az 1905. évben 9 erdőértékszámítást eszközölt, még pedig ötször erdőeladás céljából, háromszor erdei tűz esetében és egyszer hitbizomány alakítása céljából. A hannoveri kamara faállományok becslését végezte erdővétél céljából és tanácsot adott végzendő erdőművelési, erdőhasználási munkák és a gyéritések jelölése kérdésében. A westfáliai kamarának csak 1904-ben szervezett erdőgazdasági tanácsadói állásából 42 esetben szolgáltak tanácscsal erdősitési kérdésekben és 8 esetben értékszámítással, valamint más tanácscsal.

IV. Erdőgazdasági üzemrendezési munkálatok.

Az állandó tanácsadás mellett az üzemrendezési munkálatok adják a legtöbb munkát az erdőgazdasági osztályoknak.

A brandenburgi kamaránál 1900. évi augusztus 1-től 38 erdőbirtok 31,350 hektár területe részére kértek üzemtervet. Elkészültek eddig az üzemtervek 26 erdőbirtok összesen 20,192 hektár térfogatára, munkában van 12 erdőbirtok 11,158 hektár térfogatára. Az elkészült üzemtervekért 26,665 márka illetéket fizettek a birtokosok.

A pomerániai kamara eddig 45 üzemrendezési munkát vég-

zett 25,769 hektár erdőbirtok részére. Munkába vették összesen 9280 térfogatu 14 erdőbirtok üzemrendezését, míg 4005 hektár térfogatu újabb 14 birtok üzemrendezése előjegyzésben van.

A szász tartományi kamara területén 1904. évtől kezdve összesen 1321 hektár térfogatu 6 erdőbirtok üzemrendezési munkája készült el, míg újabb 782 hektár térfogatot felmértek és arról térképet készítettek. Ezenkívül az 1901—1903. évek alatt az erdőgazdasági osztály hozzájárulásával az akkori erdőgazdasági tanácsadó magánmunkaként 2000 hektár területet mért fel, mely területről térképet és üzemtervet is készített. Mostanig összesen 5490 hektár térfogatu 7 erdőbirtok üzemrendezési munkája van előjegyzésben.

A hannoveri kamara erdőgazdasági osztálya csak két üzemtervet készített 802 hektár térfogat részére, míg a poseni kamara területén az 1905. évben 42,800 morgen térfogatu terület lett berendezve, 17,500 morgen munkában van, míg 17,900 morgen térfogatu erdő kérelmezett berendezése előjegyzésben van.

V. Faértékesítések,

Mindegyik kamara törekvése, hogy a faértékesítés javát előmozdítsa. Ez irányban azonban nem értek el mindedig számbavehető eredményt.

Az az igyekezet, hogy kisebb erdőbirtokok tulajdonosait termékeik közös alapon való értékesítésére bírják, még eddig nem járt sikerrel. A brandenburgi kamara jelentése tesz említést egy ilyen különleges kísérlet nemleges eredményéről; épp így minden fáradság dacára a szász kamarai kerületben sem vezettek az ilyen közös eladások sikerre. Ezzel ellentétben egyes erdőbirtokok faterméseinek értékesítésénél jó sikerrel járt el az egyes kamarák erdőgazdasági osztálya. Attól eltekintve, hogy faárak közlésével a a magánbirtokos minden fontosabb fanem és választék áráról pontos értesülést nyer, az eladás közvetítésével, az eladásra kerülő faanyagok becserélésével stb. hathatós segítség volt nyújtható a birtokosoknak.

Igy közvetítette a pomerániai kamara az 1901—1905. években 80,643 m^3 fának 911.709 márka értékben való eladását.

Költségekre az eladási érték 1⁰/₀-a vonatott le, hogy a fatömegbecslés, a hirdetés stb. költségek tényleges kiadásai fedezhetőek legyenek. A hannoveri kamara is tesz említést évi jelentésében arról, hogy fahasználatok végrehajtására tanácsot adott, hogy erdőgyerítések jelelését végezte, fatermést becsült, tanácsot adott az alkalmazandó értékesítési mód megválasztásához, összeállított eladási feltételeket stb.

A poseni kamara 8 nagyobb faeladásnál járt közre stb.

Amíg a kamarák az I—V. fejezetek alatt most ismertetett munkálatokat meghatározott tarifális áron végzik, addig teljesítenek a kamarák díjtalanul is munkálatokat, amelyeket még anyag vagy pénzbeli segélylyel is támogatnak. Díjtalanul végézik ugyanis:

VI. A mag- és csemeteszükséglet beszerzésének közvetítését.

Hogy a kisbirtokosokat megvédjék a lelkiismeretlen kereskedők kizsákmányolásától a kamarák közvetítik a biztosítottan jó mag és csemete beszerzését.

A fő súlyt az első osztályu mag beszerzésére fektetik és csak másodsorban törekesznek arra, hogy azt lehetőleg olcsó áron biztosítsák. A mag jóságáért a kereskedők a rendelő kamarának jóállani kötelesek. A magot a lehetőség szerint vizsgálatnak is alávetik.

A kamarák az efféle tevékenységük körül felmerült kiadásait a magok beszerzési árának lényegtelen emelésével biztosítják. A birtokos, ha a kamara nagy akkord magrendeléséből szerzi szükségletét, még mindig olcsóbb magot biztosíthat magának, mint hogyha megrendelőként fordul a kereskedőhöz.

A szász kamara

	1901-,	1902-,	1903-,	1904-,	1905-ben
q tülevelü	17	46	60	60	55
q lomblevelü mag beszerzését közvetítette.	20	50	60	57	31

Ugyanaz a kamara

	1904-,	1905-,	1906-ban
tülevelü csemetét	1.203,050	1.368,990	} 2.410,642
lomblevelü „	2500	40,775	

darabot szerzett be birtokosoknak.

Az 1906. évben közvetített erdei mag értéke 6943·87 márkát tett ki, míg ugyanezen évben a közvetített csemete értéke 6400 márká volt.*)

Brandenburg 1906-ban mintegy 2000 *kg* tülevelü és 8000 *kg* lomblevelü magot közvetített. A pomerániai kamara 1901-ben 1182 *kg* 1905-ben már 10,000 *kg* magot közvetített 16,800 korona értékben. A közvetített csemete értéke 1905-ben 8000 márkát tett ki. A poseni 1905-ben 7.157,075 csemetét és 3588·75 *kg* magot 17,849 K 81 márká értékben szerzett a birtokosoknak.

A legtöbb kamara a mag és csemete közvetítés mellett jó erdőművelési szerszámok beszerzéséről sőt azok kölcsönbe adásáról is gondoskodik.

VII. Kopárok, nem jövedelmes szántók és legelők beerdősítése.

Ezen fontos kérdésben a szász kamara hétéves jelentésében a következőket olvassuk:

A kamara segélyt nyújt:

a) elsősorban is az állam részéről nem támogatott magán-birtokosoknak, ha megállapítható, hogy az erdőművelési kiadások támogatás nélkül a birtokos erejét meghaladják,

b) községeknek és testületeknek, ha az állam támogatása nem volna kielégítő arányu. Előfeltétele az általános államgazdasági érdek, ami már elég nagy jelentőségű akkor, ha kifejezetten kopárok befásítása van szóban.

A támogatás aránya, mely általánosságban mag és csemete és csak ritka esetben pénz lehet, nincs maximális határokhoz kötve,

*) Azért oly kevés, mert a porosz főerdészek 1.200,000 darab éves erdeifenyőcsemetét 1000-ként 1 márká áron bocsátottak a magánbirtokosok rendelkezésére.

de készpénz esetén a szakértők részéről megállapított erdősítési költségek felét meg nem haladhatja.

A telepített fiatalos mindaddig, amíg az erdősítés teljes sikerének nem mondható, a gazdasági kamara felügyelete alatt áll, mely a támogatás mellett létesült erdőtelepítésekről nyilvántartót vezet. Nagyobb erdősítési munkálatok kezdése esetén a viszonyokat előzetesen helyszíni vizsgálat tárgyává teszik.

Alaptétel, hogy tarra vágott területek újra erdősítéséhez támogatást nem nyújtanak. Ellenőrzik, hogy a kamara részéről díjtalanul rendelkezésre bocsátott mag- és csemeteanyagot elsősorban a kamara támogatásával telepített fiatalosok esetleg kívánatos kijavítására és ezenfelül további új erdőtelepítések céljaira használják.

Nagyobb erdősítési vállalkozásokat, amelyenek pl. az erdőtelepítési egyesületekéi, mint a támogatásra különösen érdemeseket bírálják el.

A porosz kamarák területén az erdőtelepítés a kamarák részéről a következő támogatásban részesült:

Év	Beerdősített terület	A birtokosok száma	A vetőmag	A csemete	Az összköltség
	hektár		kg.	db	márka
1903	150	75	403·50	884.350	4310·00
1904	167	165	318·50	1,146.700	3162·08
1905	170	155	339·25	1,089.650	3239·87
1906	212	208	1180·40	1,932.470	4456·94

Az erdősítési támogatásért folyamodók egy nagy részét el kellett utasítani, mert az állam részéről a gazdasági kamaráknak rendelkezésére bocsátott összegek nem voltak kielégítőek.

A brandenburgi gazdasági kamara egy különleges erdősítési alap fölött rendelkezik, amelyet 1902. év áprilisában létesítettek és amelyhez minden év végével az erdőgazdasági osztály bevételeinek fölöslegét utalják.

Ezen alap kamataiból elsősorban a községek, testületek (főleg egyházközségek) erdősítési egyesületek és kisbirtokosok nyernek támogatást. Eddig 10546 márkát utaltak ki.

A westfaliai kamara 1905-ben 10 mezőgazdasági egyesületet pénzsegélylyel (4116 márka) és famagvak szétosztásával támogatott.

A hannoveri kamara az 1905. évben 12 ilyen kérvényezőnek 1775 márka segélyt osztott ki 35·56 hektár térfogatu erdőtelepítési biztosításához, és 12·54 hektár térfogaton az erdőtelepítési előmunkálat biztosításához.

A poseni kamara az 1906. évben parasztbirtokosok erdőtelepítési tevékenységét 1500 márka államsegély kiutalásával támogatta.

VIII. A faárak közlése.

Állami, községi és magán erdőbirtokokról beszerzett adatok alapján a faeladások időszakában a kamarák összeállítják a faanyagok értékesítésénél elért faárak jegyzékét, és azt a kamarai hivatalos lapban közzéteszik. Ezeket a jegyzékeket nemcsak a magánosok, de közvagyonot képező erdőgazdaságok intéző körei is szívesen használják.

Előnye e jegyzékek egybeállításának az is, hogy a kamara erdőgazdasági osztálya a faanyagok piaci árairól állandóan tájékozva van.

A szász kamara a fapiaczi árak jegyzékét külön kinyomatja és az érdeklődők között díjtalanul osztja szét. A pomerániai kamara az 1901—1905. években 597 helyről szerzett adatok alapján állította egybe a fapiaczi árak jegyzékét.

IX. Erdőgazdasági szövetkezetek szervezése.

Egyes kamarák területén különböző sikerrel járt. Amíg pl. a hannoveri kamara területén nem kevesebb mint 48 szövetkezet létesült 3065 hektár térfogattal, addig a brandenburgi kamara jelentéséből azt olvassuk, hogy a szövetkezetek létesítése érdekében kifejtett fáradsággal és felmerült költségekkel nincs arányban az eredmény. E kamara szerint a meglévő törvényes intézkedések keretében minden e tárgyú törekvés sikertelen marad. Hogy a községi erdők folytatólagos létesítése a szövetkezetek alakításánál jobb sikerrel járna-e, kérdéses? A westfaliai kamara jelentése szerint kerületében két erdőgazdasági szövetkezet alakításáról volt szó, mindezideig azonban ott sem járt sikerrel az akció.

A szász kamara ugyanazon állásponton van, mint a branden-

burgi, mely azt vallja, hogy amig újabb törvényalkotás hatásos nyomással nem siettetni a szövetkezeti tömörülést, addig erdőgazdasági szövetkezetek alakulása nagyon ritka esetekben várható.

X. Tűzkár elleni biztosítás a kölcsönösség alapján.

A brandenburgi kamara már az 1898. év óta azon törekszik, hogy a tűzkárbiztosítást ilyen alapon létesítse.

Amikor az 1901. esztendőben e kerületben a magán erdőbirtokosok (legnagyobb részben városok) nagyszámban hajlandóknak nyilatkoztak arra, hogy összesen mintegy 75,000 hektár térfogatú fiatalost tűzkár ellen biztosítsanak, meg is kezdődtek a tárgyalások a brandenburgi Országos Tűz-Szövetséggel (Land-Feuer-Societät).

A tárgyalások azonban eredménytelenül végződtek, mert a felügyeleti hatóság egy nagyarányú biztosítási alap mellett 3 millió márka kezdőleges biztosítási értéket követelt, amit annak idején összehozni nem lehetett.

A szász kamara is azon törekszik, hogy az erdőbirtokosok megelégedésére egyedül szolgálni képes önbiztosítási rendszert léptethesse életbe. Ez okból csak kivételesebb esetben ajánlja a münchen-gladbachi tűzkárbiztosítási társulatot, mely mint társulat eddig még a legelfogadhatóbb ajánlatokat teszi. A legtöbb esetben és rendszerint azt a tanácsot adják az erdőbirtokosoknak, hogy a még mindig igen magas biztosítási díjtételek összegét az erdőben védelmi intézkedésekre (tűzvédő pászták létesítése, a talaj feltépése stb.) fordítsák.

A westfaliai kamara kerületében már 1897. óta tárgyalnak az erdőgazdasági tűzkárbiztosítás létesítésén. Ugy látszik ott is az nehezíti meg az intézmény biztosítását, hogy 2 millió márka alapító tőke összehozása akadályokba gördül.

XI. Az erdőbirtokosok hitele.

A sziléziai és keletporoszországi kamara kerületében a vidéki hitelintézetek az erdőbirtokosoknak már nyújtanak kölcsönt és pedig nemcsak a talajra, hanem az erdő állományára is. A többi kamara kerületében már csak elérendő cél az ilyen rendszerű hitelbiztosítás. A kamarák annál inkább törekszenek az efféle hitelnyújtás bevezetésére, mert beigazolhatóan nem egy földbirtokos, aki nem-

csak mezőfölddel, de erdővel is rendelkezik, ha hitelre van szüksége, alárendelt minőségű és csak erdőművelésre alkalmas talajon erdőirtást hajt végre csak azért, hogy ekként mint szántóra nagyobb hitelt biztosíthasson magának.

A poseni kamara jelentése szerint azt reméli, hogy az ottani gazdasági hitelegyletnél biztosíthatni reméli olyan erdőbirtokok faállományának hitelképességét, melyek rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezeltetnek.

XII. Erdővédelem.

Az erdővédelem szolgálatában minden gazdasági kamara tevékeny. Főleg azok fejtenek ki nagyobb arányú munkásságot, amelyek területében az erdei fenyő nagyobb arányban fordul elő és ahol tüje megsárgulásával (Schütte) és rovarellenségeivel küzdeni kell. Így közvetített a poseni kamara heufeldi részződát (Heufelder Kupfersoda) előny áron. A kamara 65 szőlőpermetező-készüléket és 13.685 kg rézvitriolt szerzett a megtámadott kultúrák befecskendésére.

A munkadíj a rézvitriol és mész költsége „morgen“-enként 1 márka 50 f. Az eredménynyel meg vannak elégedve.

XIII. Kísérlet-ügy.

Erdőgazdasági kísérlet-ügygyel a kamarák legnagyobb része foglalkozik.

A brandenburgi és szász kamara a Schwappach-féle trágyázási tervszerint trágyázási kísérleteket folytat. A szász kamara homok- és mésztalajon 11 kísérleti telepet rendezett be.

Külföldi fanemek telepítésével is foglalkoznak itt-ott elég jó sikerrel.

XIV. Állásközvetítés erdőgazdasági alkalmazottak részére.

Hogy a földbirtokosok és főleg azok, kik a gazdasági kamarák állandó tanácsát élvezik, használható alkalmazottakhoz jussanak, a kamarák az állást kereső erdészeti személyzet és az alkalmazottat kereső birtokosok között álláskereső és kínálat közvetítésére is vállalkoznak s a lehetőség szerint arra is törekszenek, hogy az ajánlottakért kezességet vállalhassanak. A kamarák különben egybeállították az

erdővédelmi személyzet felfogadásánál alkalmazandó szerződési minta formáját, hogy a felmerülő ellentétek ez uton elkerülhetők legyenek.

XV. Oktatás.

A kamarák igyekezete oda is irányul, hogy az erdőbirtokosok között az erdőgazdasági ismereteket terjessze, valamint hogy a magánbirtokosok erdészeti személyzetének továbbképzését előmozdítsa.

Ezt a célt főleg erdőgazdasági értékű előadások tartásával szolgálják.

A hannoveri kamara az 1905. évben 19 előadást rendezett, melyek közül 18-at az erdőtelepítést, erdőápolást, az erdőgyéritési anyag kijelölését stb. érintő kérdésekben gyakorlati példák bemutatásával az erdőn tartottak meg.

Az eddigiek a porosz kamarák erdőgazdasági tevékenységét eléggé megvilágíthatják.

E tevékenység biztosításához a kamaráknak a következő anyagi források állanak rendelkezésre:

1. Államsegély (kamaránként maximum 6000 márka);
2. a tartomány (provincz) támogatása (maximum 5000 márka);
3. a kamara járuléka saját erőforrásaiból (Pomerániában mint maximum 10.000 márka);
4. egyes erdőbirtokosok járulékai, melyeket a kamarának a fennebbiekben vázolt és meghatározott irányu munkásságáért fizetnek.

A legutolsó pont alatti bevétel a legnagyobb, bár a díjtételek oly alacsonyok, hogy ugyanezen szolgáltatás másfelől ily olcsón nem lenne biztosítható.

A kamarák erdészeti osztályainak bevételei és kiadásai manapság már elég tetemes összegekre rugnak.

Igy a pomerániai osztály 1905. évi bevétele és kiadása 28.000 márka körül mozog, míg Brandenburgban nagyobb

arányu erdőrendezési munkák miatt a bevétel és kiadás 45.000 márka körül zárul.

Dr. Schwappach oda nyilatkozik, hogy a kamarák erdőgazdasági tevékenysége ugy a saját megfigyelése szerint, mint az erdőbirtokosok nyilatkozatai alapján a legkedvezőbbnek mondható. Utóbbiak ugyanis bennök egy olyan szervezettel találkoznak, amely természetszerűleg készségesen hajlandó, de képes is óhajaiknak és szükségleteiknek akkor és oly határig megfelelni, ahogy azt kívánják. Kellemes egyébként a birtokosoknak az a tudat is, hogy a kamarai szövetezés tevékenységét bármikor igényelhetik is.

Dr. Schwappach ugy tapasztalta, hogy az esetben, ha a kamara erdőgazdasági osztályának előljárója hivatása magaslátán áll, közte és az erdőbirtokosok között csakhamar olyan bizalmas viszony létesül, mely elmaradhatatlan előfeltétele a legsikeresebb tevékenységnek.

Szerinte ugyanis állami tisztviselő, ha ugyanazon feladattal bízzák meg, csak nagyon ritkán találkozik hasonló bizalommal, mert belőle helyesen vagy helytelenül, de mindig a policziális beavatkozás szándékát olvassák ki. Ott ugyanis, ahol ilyen tisztviselők alkalmaztatnak, azokat többé-kevésbé az erdőrendészeti felügyelet kötelességei is terhelik. Ezzel ellentétben a kamaráknál az ilyen természetü beavatkozás már a dolgok természetéből folyólag ki van zárva.

Poroszország gazdasági munkássága keretében a magán-gazdasági érdekek kielégítése mellett a nemzetháztartási célok előnyére talált tehát helyet a gazdasági kamarai intézmény. Létesítésénél nem ütközött nehézségbe az a sok esetben és közismeretűen nehéz probléma megoldása sem, hogy a mezőgazdasági célok szolgálata mellett az erdőgazdaság érdekei is teljes kielégítést nyerjenek.

Ennek az utóbbi körülménynek a megállapítása azonban ne ejtsen tévedésbe senkit. Nem főleg akkor, ha arról van szó, hogy belőle hazai viszonyainkra nézve következtetéseket vonjunk.

Poroszország javarészt síkföld és dombvidék, melynek gazdasága messzi évtizedekkel meghaladta fejlettségben a magyar Alföldet, vagy hazánk dunántuli vidékét. És ott az ilyen terep daczára sem oly tulnyomó a mezőgazdaság, hogy mellette az erdőgazdálkodás számot tevő szerepre nem juthatna: mert tényleg jutott is. A porosz birtokos osztály ugyanis a mezőgazdasági tevékenység mellett hovatovább jobban hajlik erdőgazdasági munkásságra, mert annak nemcsak nemzetháztartási, de magángazdasági előnyeit és jelentőségét is a kellő mértékben felismerte.

Nálunk az még nincs így! És mégis ha csak az Alföld és Dunántul vidéke forogna szóban, nem látnók akadályát a kamarai intézmény porosz rendszerben való biztosításának.

A magyar törvény tervezete publikálva nincs. Azt nem ismerjük. Nem tudjuk, hogy az erdőgazdaság érdekeinek szolgálatára milyen intézkedéseket tartalmaz.

A hegyvidéken szélteben duló féktelen erdőpusztítás, tulhajlott legeltetés és egyéb okszerűtlen tulkapások láttán azonban előre kijelenthetjük kételkedésünket, hogy porosz mintára fölös liberálizmussal, s az erdőgazdasági érdekek szolgálatának törvényes biztosítása nélkül alapított kamarai intézményben, *hazánk hegyvidékén magától* alakuljon ki az erdőgazdasági érdekek képviselője. Az olyan érdekképviselő, mely a gazdaság jövőjébe nem tekintő ellenáramlatok fékentartására, az erdőgazdasági célok emelésére elég erkölcsi támasztékkal rendelkezék addig is, amíg a gazdasági észszerűség jogos tért hódít az egész vonalon.

Azon nem várt esetben pedig, ha erre törvényes garan-

ciatiakat, megfelelő biztosítékot nem találva az erdészet, nem pártolhatna olyan intézményt, mely a kamarai illeték révén és kellő ellenszolgáltatás nélkül új és számottevő terhet róna az erdőbirtokra.

Nem a kamarai intézmény ellen szólunk, melynek tervezetét sem ismerjük. Nem foglalunk merev álláspontot ellene, amikor tudjuk, hogy birtokosaink legjobbjai a legnemesebb buzgalommal fáradoznak annak létesítésén. Amikor elismerjük, hogy jósikerű alkotás esetén a magyar földbirtokok egy nagyfontosságú intézményt nyerne érdekei előbbreviteléhez.

Felszólalásunk célja, hogy a gazdasági érdekek olyan képviselőjét sürgessük, mely a mi sajátos viszonyainknak sik földön úgy mint hegyvidéken megfeleljen, s amely a nemzet háztartás szolgálatában nem a lokális és önző magánérdekek és egyoldalú célok érvényesülésének, de az ország céltudatos közgazdasági fejlődésének hasznos eszközévé váljék és ilyen alapon az erdőgazdaság érdekeit is kellő módon szolgálni képes legyen.

Szivárgás okozta gátcsuszamlás megakadályozása.

Irta: Szabó Endre, m. kir. erdőgyakornok.

A kivételek közé számíthatók azok az esetek, amidőn valamely folyó vizén az usztatásra, vagy tutajozásra alkalmas vizállás annyi ideig marad fenn, hogy azon a kitermelt fatömegek összesége, vagy akár csak jelentékeny mennyisége is leszállítható legyen. Ezért a legtöbb adott esetben a fa szállítására alkalmas vizállás időtartamát mesterséges eszközökkel kell meghosszabbítani, illetve szárazabb időjárás, vagy kedvezőtlen geológiai (avagy topográfiai) viszonyok esetében a vizállást előteremteni. Nevezetesen az usztatóvizek felső, a forrásokhoz közel eső része az a hely, mely a *mesterséges vizgyűjtést* leginkább igényli,